

TARTU LINNAVOLIKOGU

INFORMATSIOON

Tartu

07.12.2023 nr LVK-I-0076

**Ülevaade linnavolikogu revisjonikomisjonile
linnaga seotud kohtuvaidluste kohta**

1. Tartu linn osaleb hetkeseisuga kokku 118 kohtuvaidluses:

a) hagita tsiviilasjad 88;

b) hagiga tsiviilasjad 7;

c) haldusasjad 19;

d) põhiseaduslikkuse järelevalve asjad 1;

e) kohtumenetluse liik määramata 3 (kohtuasja liiki ei ole määratud sotsiaal- ja tervishoiuosakonna kohtuasjadel, mis on seotud kohtu poolt Tartu Linnavalitsusele teavituse saatmisega seoses tahtvastasele ravile saatmisega esialgse õiguskaitse korras kuni 3ks päevaks).

2. Käesoleva informatsiooni kokku panemise seisuga on 2023. aastal lisaks lõpetatud 836 asja, millest kriminaalasju on 2 (Tartu linn on olnud tsiviilkostja), hagita tsiviilasju 653 (seotud sotsiaal- ja tervishoiuosakonna tegevusvaldkonnaga seotud küsimustega), hagiga tsiviilasju 37, haldusasju 12, liiki määratlemata kohtuasju 132 (tahtvastasele ravile suunamine kohtu poolt, kus Tartu linn on olnud vaid „teavitata“).

3. Valdav osa kohtute menetluses olevaid haldusasju on seotud planeerimismenetluse ning ehituslubade/kasutuslubadega. Kui valdavalt on kohtuasjad lõppenud Tartu Ringkonnakohtu otsustega, siis Riigikohus on võtnud menetlusse haldusasjas nr 3-20-1329 esitatud kassatsioonkaebuse – Ihaste Elanike Liidu kassatsioonkaebus Tartu Linnavolikogu 11.06.2020 otsusega nr 255 kehtestatud Hipodroomi 4 ja Männimetsa tee 3A kruntide detailplaneeringu tühistamiseks. Viidatud kohtuasi on Riigikohtu menetluses üle aasta, kuid otsuse tegemise aega ei ole määratud. Tartu linn on esitanud omapoolse vastuse kassatsioonkaebusele ning jäänud seisukohale, et vaidlustatud detailplaneering on õiguspärane ning selle tühistamiseks faktilised ja õiguslikud alused puuduvad.

4. Tartu linn on hetkel osaline ühes kohtuvaidluses, mille tulemus võib eriti oluliselt mõjutada Tartu linna eelarve täitmist tulevikus.

4.1. Tartu linn esitas 10. novembril 2023 Riigikohtule taotluse tunnistada põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmine, mis sätestaksid kohaliku omavalitsuse üksustele sotsiaalhoolekande seaduse §-ga 22¹ pandud kohustuste täieliku rahastamise riigieelarvest (põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuasi 5-23-39).

4.1.1. Riigikogu võttis 07.12.2022 vastu sotsiaalhoolekande seaduse ja tulumaksuseaduse muutmise seaduse. Tartu linn on seisukohal, et ööpäevaringse üldhooldusteenuse rahastamine SHS §-s 22¹ sätestatud muudetud kujul on riiklik ülesanne.

4.1.2. Kuna SHS §-s 22¹ sätestatud kohustuse puhul on tegemist kohaliku omavalitsuse üksusele seadusega pandud riikliku kohustusega, tuleb selle kohustusega seotud kulud katta riigieelarvest (PS § 154 lg 2 teine lause).

4.1.3. Alates 2024. aastast suunatakse omavalitsusüksustele hooldereformi rahastamiseks täiendavaid vahendeid tulumaksu ja tasandusfondi kaudu. Eelarve prognoosimisel on riik arvestanud, et kohalike omavalitsuste senine omapanus suureneb üksnes üldist majanduskasvu ja teenuse saajate arvu jätkuvat suurenemist arvestades ning riigieelarvelised vahendid katavad lisanduvad kulud.

4.1.4. Tartu linna 2024. a eelarvesse on kavandatud üldhooldusteenuse osutamiseks 7 901 235 eurot (suurusjärg 880 isiku üheaegse teenuse toetamise kulu). Riigieelarveliste vahendeid on viimaste prognooside ja teabe kohaselt Tartule kavandatud 3 781 555 eurot (sh tulumaksust 3 345 000 eurot ja tasandusfondist 436 555 eurot). Arvestades Tartu linna poolset üldhooldusteenuse rahastamise tavapärasest mahtu on ilmne, et kavandatud riigieelarvelistest vahenditest ei piisa hooldereformiga seotud kulude katmiseks ja riigil on ootus, et Tartu linn suurendaks oluliselt hooldereformiga seotud kulude katmist Tartu linna eelarvest (vähemalt 4 119 680 eurot). Tartu linna eelarvest täiendavate vahendite leidmine on aga ülimalt keeruline ja neid kulutusi tuleb teha teiste seniste Tartu linna ülesannete täitmiseks kuluvate vahendite arvel, mis omakorda võib kaasa tuua olukorra, kus teiste avalike teenuste tase langeb rahapuudusel alla vajalikku minimaalselt taset.

4.1.5. 2024. aastal hooldereformiga seotud riigieelarveliste vahendite ebapiisavuse ulatuse arvutamiseks on 2 alternatiivset võimalikku arvutuskäiku:

1) lähtudes Tartu linna poolse üldhooldusteenuse rahastamise senisest mahust:

Sellisel juhul jõuame tulemini, et hooldereformi riigieelarvelisi vahendeid on puudu **1 615 515 eurot**. Arvutustehe: $7901235 - 2504165$ (Tartu linna tavapärane omapanus) $- 3781555$ (teadaolev 2024. a riigieelarveline eraldis Tartu linnale) $= 1615515$;

2) lähtudes riigi enda poolt püstitatud eeldusest, et omavalitsusüksuse omapanus hooldereformi rahastamisse on 20%:

Sellisel juhul jõuame tulemini, et riigieelarvelisi vahendeid on puudu **2 539 433 eurot**.

Arvutustehe: $7901235 - 1580247$ (20% Tartu linna omapanus) $- 3781555$ (teadaolev 2024. a riigieelarveline eraldis Tartu linnale) $= 2539433$.

4.1.6. Kumbki eeltoodud arvutus ei arvesta aga väga tõenäolise stsenaariumiga, et teenusel üheaegselt viibivate isikute arv on tegelikkuses prognoositust suurem (hetkel tuginevad arvutused 880-le teenusel üheaegselt viibiva isikuga seotud võimalikele kuludele). Riik on küll eeldanud, et teenusel saajate arv ei kasva kiiremini kui 1% aastas aga Tartu tänane kogemus näitab oluliselt suuremas mahus teenuse saajate arvu tõusu. 1. detsembri 2022. a seisuga (s.t hooldereformi heakskiitmise eelselt (Riigikogu kiitis heaks hooldereformi 7. detsembril 2022. a)) oli üldhooldusteenusel 734 tartlast, 1. juuli 2023. a seisuga (mil hooldereform jõustus) oli üldhooldusteenusel 807 tartlast, 1. novembri 2023. a seisuga (hetkeseis) oli üldhooldusteenusel 834 tartlast ja arvestades, et 1. novembri 2023. a seisuga oli Tartu linna poolt üldhooldusteenusele suunatud 948 isikut, on teenusele lisaks 834-le teenust juba kasutavale isikule kohe minemas veel 114 tartlast (kõigil Tartu linna poolt teenusele suunatud isikutel on reeglina olemas juba kindel teenuskoht mõne üldhooldusteenuse osutaja juures). Seega on Tartu linna elanikest üldhooldusteenuse saajate arv (734 vs 948) kasvanud võrreldes 1. detsembriga 2022. a 29,16%.

4.1.7. Samuti ei arvesta hetke kuluprognoosid võimalusega, et teenuskohtade maksumused tõusevad veelgi. On oluline tähele panna, et teenuskohtade maksumuse ja eriti just omavalitsusüksuste poolt rahastatava kulukomponendi (hooldusteenust vahetult osutavate hooldustöötajate ja abihooldustöötajate kulud) lähiaastail suurenemise tingivad muuhulgas Sotsiaalkaitseministri 19.06.2023 määrusega nr 36 kehtestatud "Nõuded väljaspool kodu osutatavale ööpäevaringsele üldhooldusteenusele". Nimetatud nõuete § 3 kohaselt peab teenuseosutaja tagama teenuse osutamise tegevuskohas vähemalt ühe hooldustöötaja kohaloleku kuni 36 teenusesaaja kohta ööpäevaringselt ja lisaks vähemalt ühe hooldustöötaja või abihooldustöötaja kohaloleku kuni 12 teenusesaaja kohta päevasel ajal 12 järjestikuse tunni jooksul. Teenuseosutaja peab täitma §-s 3 sätestatud töötajate arvu nõude hiljemalt 1. juuliks 2026. a. Tänase seisuga on töötajate arvu nõuded täidetud vaid üksikute teenuseosutajate poolt.

4.1.8. Riigikohus on leidnud, et PS § 154 lg 2 teisest lausest tulenev finantstagatis on sätestatud reeglina, mida on rikutud, kui kohaliku omavalitsuse üksusele seadusega pandud riikliku ülesande täitmiseks seotud kulusid ei kaeta riigieelarvest, sh kui neid kaetakse üksnes osaliselt.

4.1.9. Eeltoodust tulenevalt on linn taotlenud, et Riigikohus tunnistaks põhiseadusega vastuolus olevaks selliste õigustloovate aktide andmata jätmise, mis sätestaksid kohaliku omavalitsuse üksustele SHS §-ga 22¹ pandud kohustuste täieliku rahastamise riigieelarvest.

4.1.10. Pärast põhiseadusega vastuolu tuvastamist on Tartu linnal võimalik riigilt taotleda riikliku ülesande täitmiseks puuduolevat raha.

5. Mulle ei ole teada teisi käimasolevaid või potentsiaalseid kohtuasju, mis võiksid sellisel määral mõjutada Tartu linna eelarve täitmist tulevikus.

6. Vaatamata eelmistes punktides antud kinnitustele soovin ma juhtida tähelepanu järgmistele kohtuvaidlustele.

6.1 Linnavalitsuse haridusosakonnaga on käesoleval aastal olnud seotud 2 kohtuasja, mille sarnaseid linnal varasematel aastatel olnud ei ole aga millised võivad muutuda linna jaoks tulevikus ebamõistlikult koormavateks.

6.1.1. Haldusasi nr 3-23-2122 – hetkel veel Tartu Halduskohtus kaebuse menetlusse võtmine otsustamisel. Selles kohtuasjas vaidlustas lapse isa lapse nimel kooli õppenõukogu otsuse lapse klassikursuse kordama jätmise osas. Enne kohtusse pöördumist oli lapse isa pöördunud arvamuse saamiseks õiguskantsleri poole. Tartu linn on andnud kohtule omapoolse seisukoha, et klassikursuse kordama jätmine oli põhjendatud vaatamata menetluslikele minetustele ning kaebusega ei ole võimalik möödunud aja tõttu võimalik enam saavutada kaebuse eesmärki (lapse üleviimist järgmisse klassi, mis paneks lapse erakordselt suure koormuse alla – likvideerida eelmise õppeaasta õppevõlgnevused, omandada iseseisvalt järgmise klassi õppematerjal ning laps peaks olema valmis poole õppeaasta pealt asuma omandama uue klassi õppematerjali).

6.1.2. Haldusasi nr 3-23-250 – kaebuse menetlusse võtmine otsustamisel. Lapse ema vaidlustas kooli 2023. a veebruarikuu õppenõukogu otsuse lapse ajutise õppes osalemise keelu osas. Kaebus kohtule oli esitatud peale mõjutusmeetme lõppu. Lapsevanem oli pöördunud enne kohtusse pöördumist õiguskantsleri poole. Tartu Halduskohus küsis kaebuse menetlusse võtmise võimalikkuse osas Tartu linna seisukohta alles oktoobris 2023. a. Tartu linna hinnangul olukorras, kus lapse õppes osalemise keeld oli määratud ja realiseeritud veebruaris 2023. a, siis kaebusega ei ole võimalik enam saavutada õppes osalemise keelu tühistamist.

6.1.3. Eeltoodud kohtuasjad näitavad inimeste suuremat valmisolekut pöörduda kohtusse oma lapse õiguste kaitseks kooli õppenõukogu otsustega seotud otsustes. Neil kahel juhul olid lapsevanemad enne kohtusse pöördumist võtnud seisukohad ka õiguskantslerilt, kes on juhtinud tähelepanu menetluslikele minetustele hariduslike mõjutusmeetme kasutamisel ning vajadusele koolidel järgida täpsemalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud. Minu hinnangul vajavad koolid õppenõukogu otsuste menetlemisel ja vormistamisel senisest suuremat linnavalitsuse tuge.

6.2. Käesoleval aastal on linn olnud pärijate puudumise ning pärandvaraga seotu tõttu osaline mitmes kohtuasjas:

6.2.1. 2023. aastal esitas Tartu linn Tartu Maakohtule 2 avaldust pärandvara pankrotimenetluse algatamiseks. Kohus lõpetas mõlemad pärandvara pankrotimenetlused pankrotti välja kuulutamata raugemise tõttu.

6.2.2. 2023. a lõpetas Tartu Maakohus 2 Tartu linna poolt 2022. aastal algatatud pankrotimenetlust. Mõlemal juhul kuulutas kohus välja pankroti ja lõpetas pankrotimenetluse lõpparuande kinnitamisega.

6.2.3. Arvestades üldist majanduskeskkonna halvenemist ja sellest johtuvalt inimeste senisest väiksemat võimekust muutunud olukorraga toime tulla, võib prognoosida, et inimestel on senisest väiksem valmidus kanda ka pärandavaraga seotud kohustusi ja pärandist loobutakse senisest sagedamini. Kuivõrd kohaliku omavalitsuse üksusel ei ole seadusjärgse pärimise korral võimalik pärandist loobuda, tuleb linnal arvestada pärimisega seotud kohtuvaidluste võimaliku hüppelise kasvuga ja sellega seotud täiendava aja- ja rahalise ressursi kuluga.

6.3. Haldusasi nr 3-21-2384 (kaebused liideti kohtu poolt ühte menetlusse), mis puudutas Riigi Tugiteenuste poolt välja makstavat toetust.

6.3.1 Tartu Linnavalitsus viis rahvusvahelise avatud hankemenetlusena läbi riigihanke nr 196547 „Tartu Variku kooli ja spordihoone rajamine“ ja riigihanke nr 206707 „Tartu Annelinna Gümnaasiumi rekonstrueerimistööd“ ning lihthanke nr 223879 „Tartus, Forseliuse kooli osalised remonditööd“.

6.3.2. Riigi Tugiteenuste Keskus (RTK) tegi 22.07.2021. a meetme "Koolivõrgu korrastamine" tegevuse "Koolivõrgu korrastamise käigus toimuv jätkusuutlike koolide kaasajastamine" raames finantskorrektsiooni otsuse nr 11.4.-5/0926 Tartu Linnavalituse projekti "Tartu Variku Kooli õppehoone rekonstrueerimine" osas.

6.3.3. Otsuses toodu kohaselt viis rahandusministeerium 2020. aastal läbi projektiauditi nr ERF-310/2020, mille raames auditeeriti riigihanke nr 196547 "Tartu Variku kooli ja spordihoone rajamine" läbiviimise õiguspärasust. Auditi 19.02.2021. a lõpparuande tähelepanekus nr 4.1 kohaselt oli toodud auditeerija hinnangul oluliste rikkumistena, et hanke nr 196547 hankedokumentatsioonis on loetletud erinevaid standardeid ja juhiseid ilma märketa "või sellega samaväärne" ning ehitamisel kasutati maksuvõlaga alltöövõtjat.

6.3.4. Tulenevalt projektiauditist viis RTK läbi täiendava riigihanke nr 196547 kontrolli ning nõustus auditis väljatooduga, et hanke nr 196547 tehniliseks kirjelduseks olevas ehitusprojektis on loetletud erinevaid standardeid ja juhiseid ilma märketa "või sellega samaväärne" ja hankelepingu täitmisel on kasutatud maksuvõlaga alltöövõtjat.

6.3.5. Arvestades eeltoodut asus RTK finantskorrektsiooni otsuses seisukohale, et Tartu Linnavalitsus ei ole riigihanke nr 196547 läbiviimisel järginud riigihangete seaduses sätestatud nõudeid, mistõttu kohaldas RTK otsuses viidatud rikkumistega seotud kulude osas finantskorrektsiooni ning luges mitteabikõlblikuks kuluks 267 312,76 eurot, millest toetus moodustab 167 750,35 eurot ning omafinantseering 99 562,41 eurot.

6.3.6. Vastavalt otsuse resolutsiooni punktile 2 otsustati nõuda Tartu Linnavalitsuselt tagasi välja makstud toetus summas 167 750,35 eurot.

6.3.7. Tartu Linnavalitsus esitas RTK 22.07.2021 otsuse peale vaide. RTK 27.09.2021 vaideotsusega nr 11.4-5 /02528-1 rahuldati linnavalitsuse vaie osaliselt. Vaideotsusega otsustati tunnistada kehtetuks Riigi Tugiteenuste Keskuse 22.07.2021 otsus nr 11.4-5/0926 osas, mis käsitles maksuvõlaga alltöövõtja kasutamist hankelepingu täitmisel ning jäeti rahuldamata osas, mis käsitles hanke tehnilises kirjelduses erinevate standardite ja juhiste loetlemist ilma märketa "või sellega samaväärne". Vaideotsusega jäeti muutmata otsuse resolutsiooni sõnastus, sh tagasinõutav summa.

6.3.8. RTK tegi 14.10.2021 meetme "Koolivõrgu korrastamine" tegevuse "Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse" raames otsuse Tartu Linnavalitsuse projekti "Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse Tartu linnas" osas.

6.3.9. RTK 14.10.2021. a otsuses nr 11.4-5/1287 toodud selgituste kohaselt tuvastas rakendusüksus projekti kulude kontrollimisel, et riigihangete "Tartu Annelinna Gümnaasiumi rekonstrueerimistööd" (viitenumber 206707, edaspidi hange nr 206707) ja "Tartus Forseliuse kooli osalised remonditööd" (viitenumber 223879, edaspidi hange nr 223879) läbiviimisel ei ole väidetavalt järgitud riigihangete seaduses sätestatud nõudeid, mistõttu kohaldas rakendusüksus antud rikkumisega seotud kulude osas finantskorrektsiooni ning luges mitteabikõlblikuks kuluks 11 822,16 eurot.

6.3.10. Tartu Linnavalitsus esitas RTK 14.10.2021 otsuse nr 11.4-5/1287 peale vaide, mille rakendusüksus jättis 31.12.2021. a vaideotsusega nr 11.4-5/1777 rahuldamata.

6.3.11. Tartu Linnavalitsus esitas 20.10.2021 Tallinna Halduskohtule kaebuse RTK 22.07.2021 otsuse ja 27.09.2021 vaideotsuse tühistamiseks ning 28.01.2022 kaebuse RTK 14.10.2021 otsuse ja 31.12.2021 vaideotsuse tühistamiseks (täiendatud 19.09.2022). Tallinna Halduskohtu 29.08.2022 määrusega nimetatud kohtuasjad ühendati.

6.3.12. Tallinna Halduskohtu 31.10.2022 otsusega jäeti Tartu linna kaebused rahuldamata. Tartu Linnavalitsus esitas kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse.

6.3.13. Tartu Ringkonnakohus tühistas 30. juuni 2023. a otsusega Riigi Tugiteenuste Keskuse 22. juuli 2021. a otsuse nr 11.4-5/0926 ja 27. septembri 2021. a vaideotsuse nr 11.4-5/02528-1 resolutsiooni p 2. Samuti t 14. oktoobri 2021. a otsuse nr 11.4-5/1287 ja 31. detsembri 2021. a vaideotsuse nr 11.4-5/1777 Forseliuse kooli riigihanget puudutavas osas. Ülejäänud osas jäi kaebus rahuldamata, st Annelinna Gümnaasiumi osas, summas 10 797,66 eurot, mida Tartu linnale toetusena välja ei makstud).

6.3.14. Sellised välisrahastusega projektidega seotud vaidlused on muutunud järjest aja- ja töömahukamaks. Vaidlemisest ei ole aga võimalik loobuda, sest eriti just Riigi Tugiteenuste

Keskuse käitumispraktika on hakanud kompima terve mõistuse piire. Sellest johtuvalt tuleb tulevikus kaaluda, kas ajakriitiliste projektide puhul üleüldse on mõistlik kaasata välisvahendeid.

6.4. Lisaks soovin juhtida tähelepanu kohtuvaidlusele haldusasjas nr 3-22-2324.

6.4.1. OÜ Kondsor esitas Tartu linna vastus riigivastutuse seaduse alusel kahjunõude avalduse ning palus mõista Tartu linnalt otsese varalise kahjuna välja 1 380 997 eurot (väidetav ehitushinna tõus) ning saamata jäänud tulu kohtu äranägemisel määratud ulatuses ning viivised väljamõistetatult kahjuhüvitiselt seadusjärgses määras alates kaebuse esitamisest kuni nõude rahuldamiseni.

6.4.2. OÜ Kondsor on kaebus märkinud oma saamata jäänud tulu suuruseks 247 000 eurot.

6.4.3. OÜ Kondsor nõue tugineb asjaolul, et juhul kui Tartu linn oleks kehtestanud Aleksandri tn 8 //8a detailplaneeringu juba 2017/2018. a, mitte aga alles 2022. a, siis ta oleks saanud ehitada uue hoone valmis 2019/2020. a ehitushindade järgi ning teenida büroopindade välja rentimisest üüritulu kaebusele eelneva 19 kuu jooksul.

6.4.4. OÜ Kondsor ning Tartu Linna vahel oli varasemalt olnud kohtuvaidlus Aleksandri tn 8//8a, Tartu linn detailplaneeringu vastu võtmiseks kohustamises osas haldusasjas nr 3-18-1901. Kohtuvaidlus läbis kõik kohtuastmed ning Riigikohus saatis asja uueks otsustamiseks Tartu Ringkonnakohtusse tagasi. Tartu Ringkonnakohtu otsus jõustus 25.10.2021 ning kohtuotsusega kohustati Tartu linna võtma Aleksandri tn 8//8a detailplaneering vastu. Kohtuotsus täideti Tartu linna poolt 20.01.2022. a, kui Tartu Linnavolikogu võttis detailplaneeringu vastu ning suunas avalikule väljapanekule. Detailplaneering kehtestati Tartu Linnavolikogu poolt 09.06.2022. a.

6.4.5. Riigikohus tuvastas antud asjas, et Tartu linn ei ole olnud detailplaneeringu menetluses õigusvastases viivituses. OÜ Kondsor on asunud aga kahjunõude kaebuses seisukohale, et Tartu linn oli õigusvastases viivituses detailplaneeringu vastu võtmisega haldusasjas nr 3-18-1901 peetud kohtuvaidluse ajal. Tartu linn OÜ Kondsori seisukohtadega ei nõustu ning on esitanud omapoolsed vastuväited nii kahjunõude põhjendatuse kui ka suuruse osas.

6.4.6. Tartu linn on esitanud vastuse kohtule 27.02.2023, kuid edasisi menetlustoiminguid ei ole kohus teinud.

Jüri Mölder
linnasekretär

Esimees

Esitab: **linnaavalitsus, 07.12.2023**

Ettekandja: **Jüri Mölder**